

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Teresa Rak (spr.)
Sędziowie:	SSA Robert Jurga SSA Regina Kurek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2017 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z o.o. w K.

przeciwko A. A. i A. K.

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej i pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 23 maja 2016 r. sygn. akt I C 2216/12

1. oddala obie apelacje;

2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Robert Jurga SSA Teresa Rak SSA Regina Kurek

UZASADNIENIE

(...) Spółka z o.o. z siedzibą w K. (poprzednio: (...) Spółka z o.o. z siedzibą w K.) – w ostatecznie sprecyzowanym żądaniu pozwu skierowanym przeciwko A. A. i A. K. wniosła o zasądzenie od pozwanych solidarnie na jej rzecz kwoty 88.005,19 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanych solidarnie na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Swoje roszczenia strona powodowa wywodziła z zawartej przez strony umowy o roboty budowlane, wskazując, że pozwane pozostają w zwłoce w wykonaniu ich zobowiązania polegającego na dokonaniu odbioru ukończonego etapu robót, a także zapłaty należnego wynagrodzenia na jej rzecz.

Pozwane wniosły o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Krakowie, wyrokiem z dnia 23 maja 2016 roku, sygn. akt I C 2216/12, zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 41.882,43 zł (czterdzieści jeden tysięcy osiemset osiemdziesiąt dwa złote czterdzieści trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części, a także zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 4.495,00 zł (cztery tysiące czterysta dziewięćdziesiąt pięć złotych) tytułem kosztów procesu.

Orzeczenie powyższe Sąd Okręgowy wydał, ustalając, że strona powodowa (...) Spółka z o.o. z siedzibą w K. prowadzi działalność gospodarczą na rynku usług budowlanych, w szczególności jako wykonawca drewnianych domów mieszkalnych budowanych w konstrukcji szkieletowej. Pozwane A. K. i A. A. są współwłaścicielkami nieruchomości położonej w Z., gmina N., składającej się z działki ewidencyjnej nr (...).

W dniu 5 czerwca 2009 r. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w O. zawarła z pozwaną A. A. umowę o roboty budowlane nr(...) Na jej mocy pozwana zleciła spółce (...) wykonanie projektu budowlanego oraz robót budowlanych polegających na realizacji budynku mieszkalnego położonego na działce nr (...) w Z., według dokumentacji technicznej dostarczonej przez pozwaną wraz z wprowadzonymi zmianami oraz projektem zagospodarowania terenu.

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do umowy, na zakres rzeczowy prac stanowiący przedmiot tejże umowy złożyło się wykonanie stanu surowego zamkniętego budynku w następujących etapach: 1. fundament – etap ten obejmował: roboty ziemne (usunięcie humusu, wykopy pod ławy fundamentowe, zasypanie wykopów oraz wyrównanie terenu wokół fundamentu); wykonanie ławy fundamentowej zbrojonej zgodnie z projektem; wykonanie izolacji poziomej na ławie fundamentowej taśmą izolacyjną H.; wymurowanie z bloczków ściany fundamentowej do wysokości 30 cm nad poziom gruntu; wykonanie wieńca obwodowego zbrojonego zgodnie z projektem; wykonanie izolacji podwójnej fundamentów gruntem D.; wykonanie ocieplenia pionowego fundamentu styrodurem wraz z izolacją folią kubelkową; zagęszczenie (ubicie) podpsypki; rozprowadzenie rur oraz przelotów odprowadzających instalacje (wod-kan, elektryka) zgodnie z projektem oraz ustaleniami inwestora; doprowadzenie do kominka zasilania zimnym powietrzem (w opcji domu z kominkiem); wykonanie płyty betonowej 10 cm zbrojonej siatką; wylanie schodów betonowych; 2. konstrukcja – etap ten obejmował: wykonanie ścian konstrukcyjnych nośnych o przekroju 6 x 14 cm, wykonanych z drewna certyfikowanego (...) czterostronnie struganego, odpowiednio suszonego, wraz z pełnym zabezpieczeniem biologicznym i przeciwpożarowym; obicie konstrukcji płytą (...) 3 o grubości 12 mm; przełożenie wiązań konstrukcji matą wygłuszającą; wykonanie konstrukcji stropu i obicie płytą (...) 18 mm – 2 warstwy na zakładkę; zabezpieczenie konstrukcji złączami ciesielskimi; 3. dach – etap ten obejmował: wykonanie konstrukcji dachu o przekroju krokwi 8 x 16 cm (łaty, kontr-łaty); ułożenie folii dachowej; pokrycie dachu blacho-dachówką P. lub B. (kolor zgodny z ustaleniami inwestora); obróbki blacharskie (kolor zgodny z ustaleniami inwestora); wykonanie montażu rynien (...) (kolor zgodny z ustaleniami inwestora); wykonanie podbicia dachu poza obrysem budynku deską podbiciową 14 mm (lakiery dostarcza inwestor); montaż okien dachowych F. w ilości zgodnej z projektem; 4. kominy i kanały wentylacyjne – etap ten obejmował: montaż kominów firmy (...) w ilości zgodnej z projektem (komin dymowy oraz spalinowy); montaż wentylacji firmy (...) w ilości zgodnej z projektem; szpachlowanie i zatarcie komina wewnątrz budynku oraz wykończenie komina powyżej połąci dachu tynkiem silikatowym zgodnie z technologią; założenie obróbek kominiarskich; 5. stolarka okienna i drzwiowa zewnętrzna – etap ten obejmował: montaż stolarki okiennej oraz drzwi balkonowych (...) w kolorze dwustronnym firmy (...); montaż drzwi zewnętrznych antywłamaniowych w kwocie 1.500,00 zł brutto za sztukę; 6. elewacja – etap ten obejmował: ułożenie na elewacji styropianu o grubości 10 cm wraz z listwami startowymi i narożnikami; szpachlowanie ścian klejem z zatopioną siatką z włókna szklanego; gruntowanie ścian i położenie tynku silikatowego C. (kolor wybiera zleceniodawca); 7. ocieplenie ścian, stropu i poddasza - etap ten obejmował: ocieplenie ścian konstrukcyjnych oraz stopu wełną 15 cm i ocieplenie dachu między krokwiami wełną 15 cm. W w/w załączniku do umowy przewidziano również możliwość wykonania elementów dodatkowych podlegających odrębnej wycenie takich jak: niwelacja terenu (w sytuacji dużych wahań gruntu); wzmocnienie, podwyższenie, wykonanie dodatkowej izolacji fundamentu (w sytuacji ekstremalnych warunków gruntowych); drenaż fundamentu; wykończenie fundamentu mozaiką lub płytką elewacyjną; wylanie tarasów wraz z wykończeniem; budowę tarasu na stopach fundamentowych; wykonanie kominka wraz z kominem

dymowym; rozproszanie instalacji ogrzewania podłogowego; wykonanie obwołut wokół okien w innym kolorze na elewacji; wykonanie rolet antywłamaniowych; wykonanie okiennic drewnianych.

Wykonawca zobowiązał się do realizacji przedmiotu umowy zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami techniczno-montażowymi stawianymi technologii budownictwa szkieletowego i oddania go inwestorowi w stanie określonym umową po dokonaniu wszystkich odbiorów technicznych w obecności inwestora lub jego pełnomocnika (§(...) umowy).

W treści w/w umowy strony zastrzegły, iż wykonanie w/w prac nastąpi w następujących terminach: a) wykonanie projektu budowlanego – 6 tygodni od momentu podpisania umowy; b) wejście na plac budowy – 2 tygodnie od momentu uzyskania i uprawomocnienia pozwolenia na budowę; c) oddanie obiektu w stanie surowym zamkniętym – 3 miesiące od momentu wejścia na plac budowy (§(...) umowy). Jednocześnie strony zgodnie ustaliły, że termin wykonania umowy nie obejmuje terminu przeznaczonego na usunięcie stwierdzonych przy dokonywaniu odbioru technicznego przedmiotu umowy usterek i wad dotyczących etapów budowy (§(...) umowy). Strony uzgodniły także, iż w/w termin realizacji inwestycji może ulec zmianie ze względu na wystąpienie sił wyższych lub innych zdarzeń niezależnych od wykonawcy lub zmian wprowadzonych przez inwestora w trakcie trwania prac, oraz, że o opóźnieniach w realizacji inwestor zostanie powiadomiony drogą listowną lub mailową lub telefoniczną, zaś nowe terminy zostaną ustalone po zaprzestaniu przyczyn opóźniających wykonywanie prac (§ (...) umowy).

Zgodnie z §(...) umowy, odbiór poszczególnych etapów robót miał być dokonywany przez inwestora lub upoważnioną przez niego osobę, w obecności inspektora nadzoru w terminie 2 dni roboczych od daty zgłoszenia przez wykonawcę zakończenia prac danego etapu, lub w przypadku nieobecności inwestora lub jego przedstawiciela – przez przedstawiciela wykonawcy, co będzie tożsame z odbiorem prac przez inwestora. W umowie ustalono, iż inwestor ma prawo zgłosić zastrzeżenia do wykonanych robót podczas dokonywania odbioru, przy czym nie zgłoszenie zastrzeżeń w powyższym terminie będzie traktowane przez strony jak podpisanie protokołu odbioru bezusterkowego poszczególnych etapów robót, jak i końcowego. Wykonawca zobowiązał się do usunięcia wszelkich zgłoszonych przez inwestora wad, jak i przyczyny ich powstania zaistniałych z jego winy – w tym przypadku protokół bezusterkowego odbioru miał zostać podpisany po usunięciu tych wad i usterek. Jednocześnie strony zastrzegły, iż lista usterek, który przyjął do wiadomości i zobowiązał się naprawić wykonawca nie jest podstawą do wstrzymania wpłat kolejnych płatności przez inwestora wynikłych z realizacji umowy (§ (...) umowy). Inwestor uzyskał uprawnienie do zgłaszania zastrzeżeń w toku wykonywania poszczególnych prac, przy czym w przypadku ich stwierdzenia zobowiązany został do zgłoszenia ich wykonawcy tylko i wyłącznie w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Strony ustaliły nadto, że wykonawcy za wykonanie obiektu będącego przedmiotem umowy będzie należało się wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości 342.200,00 zł brutto, którego wartość miała być niezmienna do końca realizacji przedmiotu umowy (§(...) umowy). W okresie 7 dni od daty podpisania umowy inwestor zobowiązał się wpłacić zadatek na poczet planowanej realizacji w wysokości 12.160,00 zł brutto, który miał zostać wliczony na poczet ostatniej transzy płatności za wykonanie usługi zgodnie z harmonogramem płatności. W tymże harmonogramie strony wspólnie ustaliły następujące terminy i wysokość płatności związanych z wykonaniem prac budowlanych: a) w momencie wejścia na plac budowy inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 24.320,00 zł brutto; b) po wykonaniu fundamentów domu (bez wylewki) inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 24.320,00 zł brutto; c) po przywiezieniu elementów konstrukcji domu na plac budowy (belki i kantówki na konstrukcję ścian, stropu parteru, bez pokrycia dachowego) inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 36.480,00 zł brutto; d) po postawieniu konstrukcji szkieletowej domu (ścian, stropów) inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 36.480,00 zł brutto; e) po wykonaniu więźby dachowej i ułożeniu pokrycia dachowego inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 24.320,00 zł; f) po zamontowaniu stolarki okiennej oraz drzwi inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 36.480,00 zł; g) po ociepleniu ścian, stropu, połaci dachowych i wykonaniu elewacji inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy kwotę 36.480,00 zł brutto, zaś pozostałą kwotę inwestor miał wpłacić na rachunek wykonawcy po odbiorze protokołu końcowego obiektu (§ (...) pkt(...) umowy). Strony umowy ustaliły następujące zasady płatności za wykonywanie usług budowlanych: a) termin płatności wyżej określonych transz – 7 dni od daty zakończenia prac (protokołu odbioru); b) opóźnienie dłuższe niż 7 dni w realizacji płatności powoduje

wstrzymanie dalszych prac przez wykonawcę, łącznie z zejściem z placu budowy; c) w przypadku opóźnienia płatności i zejścia z placu budowy przez wykonawcę, powróci on do wykonywanych prac po otrzymaniu należności oraz pokryciu przez inwestora kosztów zejścia z budowy w wysokości 2.000,00 zł brutto; d) w przypadku opóźnienia płatności przez inwestora, wykonawca ma prawo ustalić nowe terminy realizacji prac, o czym powiadomi inwestora; e) faktury zostaną wystawione przez wykonawcę na podstawie wpływów na jego konto bankowe (§(...) umowy). Inwestor zobowiązał się sukcesywnie płacić wykonawcy wynagrodzenie za wykonywane prace, zgodnie z harmonogramem robót i płatności, przy czym zastrzegł sobie możliwość zmiany wynagrodzenia w przypadku nieterminowego wejścia na plac budowy z winy inwestora (§ (...) umowy).

Zgodnie z umową, do obowiązków inwestora należało m.in.: dostarczenie wykonawcy aktualnego planu zagospodarowania działki i oświadczenia o prawie do dysponowania gruntem, w tym kopię aktualnego wypisu z księgi wieczystej; wprowadzenie wykonawcy na plac budowy na podstawie protokołu przekazania oraz właściwe zabezpieczenie placu budowy przed wtargnięciem osób trzecich; przekazanie wykonawcy dziennika budowy; odebranie wykonanych robót w ustalonych przez strony terminach; doprowadzenie na plac budowy mediów i pokrycie związanych z tym kosztów; zapewnienie dojazdu samochodu ciężarowego o ładowności do 25 t do miejsca prowadzenia inwestycji, jednak nie dalej niż 10 m od ścian jednej z fundamentów (§ (...) umowy). W umowie strony zastrzegły również stosowne kary umowne na wypadek nieprawidłowego wykonywania jej postanowień (§ (...) umowy).

W umowie wskazano, iż: wykonawca może odstąpić od umowy, gdy: a) inwestor odmawia bez uzasadnionej przyczyny odbioru robót lub podpisania protokołu odbioru; b) inwestor zawiadomi wykonawcę, że nie będzie mógł spełnić swoich zobowiązań umownych wobec wykonawcy; z kolei inwestor może odstąpić od umowy w sytuacji, jeżeli prace realizowane przez wykonawcę nie będą wykonywane zgodnie z projektem i umową – strony zastrzegły przy tym, iż odstąpienie od umowy musi mieć formę pisemną i zawierać uzasadnienie pod rygorem nieważności (§ (...) umowy).

W dniu 6 maja 2010 r. w K. wykonawca (...) Sp. z o.o. przekazał pozwanej A. A. zarówno projekt budowlany budynku mieszkalnego jednorodzinnego wraz z instalacjami wewnętrznymi (elektryczną, wodno-kanalizacyjną, CO) jak i projekt zbiornika na nieczystości ciekłe, projekt zagospodarowania działki oraz dokumenty formalno-prawne. Zgodnie z tym projektem, stanowiący jego przedmiot budynek mieszkalny miał mieć charakter parterowy, nie podpiwniczony z mieszkalnym poddaszem, z dwoma lokalami mieszkalnymi – obiekt ten został zaprojektowany na rzucie litery (...) o bokach długości 13,6 m i 13,2 m, w systemie szkieletu drewnianego, tzw. systemie kanadyjskim. W projekcie przewidziano w szczególności: zastosowanie jako materiału budowlanego – drewna litego o odpowiedniej klasie wytrzymałości od(...) wykonanie poszycia ścian konstrukcyjnych z płyty (...) 3 gr. 16 mm; wykonanie 4 stalowych podciągów (do projektu załączono przeliczenie podciągów stalowych na podciągi z drewna litego w klasie C-30).

Decyzją nr (...) z dnia 24 czerwca 2010 r. Starosta (...) zatwierdził w/w projekt budowlany i wydał pozwanej A. A. pozwolenie na budowę w/w budynku mieszkalnego wraz z instalacjami wewnętrznymi (elektryka, wod.-kan. i c.o.) oraz zbiornika na nieczystości ciekłe z przyłączem kanalizacji sanitarnej na działce nr (...) położonej w Z., gmina N.. Przedmiotowa decyzja uprawomocniła się w dniu 14 lipca 2010 r.

W dniu 2 lipca 2010 r. zawarto aneks do w/w umowy z dnia 5 czerwca 2009 r., na mocy którego zmianie uległ wykonawca przedmiotowej inwestycji, którym została spółka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K., która zobowiązała się wybudować budynek, stanowiący przedmiot umowy, za kwotę pomniejszoną o wartość zaliczki, którą wpłacono na konto pierwotnego wykonawcy. W aneksie ustalono, iż wszystkie warunki i ustalenia zawarte w umowie z dnia 5 czerwca 2009 r., w tym te dotyczące płatności, jak również treść załącznika nr 1 do niej, pozostają bez zmian. Zgodnie z aneksem, jego podpisanie miało być równoznaczne z przejściem wszystkich praw i obowiązków względem inwestora przez firmę (...) Sp. z o.o. i odwrotnie. Na mocy aneksu, inwestorem stała się również współwłaścicielka działki, na której wykonawca miał zbudować budynek, pozwana A. K..

Nowy wykonawca przystąpił do budowy w dniu 15 lipca 2010 r. Początkowo roboty budowlane przebiegały w miarę sprawnie. W pierwszej kolejności przygotowano wykopy i wylano podlewkę pod ławy fundamentowe oraz

same ławy fundamentowe. Po 23 lipca 2010 r., ze względu na panujące warunki pogodowe oraz częste wówczas opady deszczu, ekipa wykonawcy pojawiała się na budowę sporadycznie, w zasadzie jedynie w celu sprawdzenia możliwości prowadzenia dalszych prac. W okresie od 9 sierpnia 2010 r. do 13 sierpnia 2010 r. wykonawca prowadził prace związane z murowaniem ścian fundamentowych. Po dniu 16 sierpnia 2010 r. tempo prac uległo dalszemu spowolnieniu, co wykonawca tłumaczył trudnościami z dojazdem ciężkiego sprzętu do miejsca inwestycji związanymi z rozmywaniem drogi dojazdowej. W analogicznym jednak okresie czasu z tej samej drogi dojazdowej korzystali również sąsiedzi pozwanych, którzy prowadzili inwestycje na swoich działkach, i nie dostrzegali jakichkolwiek problemów z dojazdem. W związku z zarzutami wykonawcy, pod koniec sierpnia 2010 r. pozwane rozpoczęły utwardzanie w/w drogi celem ułatwienia ekipie budowlanej dojazdu. Przez cały okres inwestycji droga dojazdowa była z całą pewnością przejezdna dla pojazdów o mniejszym tonażu. We wrześniu i październiku 2010 r. nastąpiły kolejne przestoje w pracy ekipy budowlanej, które wykonawca tłumaczył brakiem pracowników i sprzętu (w tym koparki) wynikającym z faktu prowadzenia przez niego innych inwestycji - w efekcie, to same pozwane musiały przez ten okres realizować prace związane z wypompowywaniem wody i zasypywaniem fundamentów. W dniu 20 października 2010 r. wykonawca zakończył realizację etapu związanego z budową fundamentów, jednak bez wykonania schodów betonowych i wyrównania terenu wokół fundamentów. Po tej dacie, ponownie nastąpił wielotygodniowy przestój w realizacji robót budowlanych przez wykonawcę, którego ekipa realizowała wówczas prace inwestycyjne w innych miejscach. W toku procesu budowlanego wykonawca korzystał z należących do pozwanych agregatów prądotwórczych.

W dniu 10 listopada 2010 r. pozwane – w celu minimalizacji opóźnień w terminie wykonania prac - zawarły z wykonawcą (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K. (następcą (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K.) aneks nr (...) do umowy nr (...), na mocy której zobowiązały się przekazać wykonawcy kwotę 36.000,00 zł w formie zadatku na zakup materiału budowlanego w postaci drewna konstrukcyjnego. W aneksie pozwane zobowiązały się uiścić w/w kwotę bezpośrednio na konto dostawcy – firmy (...) Sp. z o.o. W C.. Strony ustaliły, iż przewiezienie zakupionych materiałów budowlanych na halę montażową nastąpi w terminie do dnia 15 listopada 2010 r., zaś zakończenie etapu przygotowania i prefabrykacji elementów konstrukcyjnych – do dnia 3 grudnia 2010 r. Pozwane uiściły umówioną kwotę na rzecz w/w firmy, jednak po przywiezieniu drewna na miejsce inwestycji okazało się, iż ma ono inny charakter niż to określone w umowie – zamiast drewna klejonego o klasie (...)dostarczono drewno lite o klasie (...)z załączonymi certyfikatami jakości i stosowną deklaracją zgodności. Choć wcześniej pozwane nie były informowane o tego rodzaju zamianie drewna, to jednak w późniejszym okresie zostało ono przez pozwane wykorzystane na cele realizacji przedmiotowej inwestycji budowlanej. Jako, że budynek na działce pozwanych jest niewielkim obiektem o małej rozpiętości i małym obciążeniu oddziaływującym na drewnianą konstrukcję nośną, to zamiana drewna klejonego na drewno lite nie spowoduje uszczerbku w zakresie właściwości konstrukcyjnych. Pod względem konstrukcyjno-budowlanym zabudowa drewnianych elementów z drewna litego klasy(...)zamiast drewna klejonego (...) w małych budynkach jest bowiem nieistotna i zgodna z zasadami sztuki budowlanej.

W okresie od 13 grudnia 2010 r. do 21 stycznia 2011 r. wykonawca prowadził prace związane z wykonywaniem konstrukcji budynku na działce pozwanych.

Ostatecznie, do stycznia 2011 r. wykonawca zrealizował: cały etap I inwestycji – tzw. stan zerowy budynku, za wyjątkiem doprowadzenia zasilania powietrzem zewnętrznym do kominka oraz nie wykonania wejściowych schodów betonowych; a także etap II inwestycji – w zakresie postawienia konstrukcji budynku, za wyjątkiem wykonania przekładek wiązań konstrukcji matą wygłuszającą i wykonania poszycia stropu z podwójnej płyty (...) 18 mm. Do tego czasu wykonawca natomiast nie zrealizował żadnego z pozostałych etapów inwestycji, wykonując jedynie niewielki fragment więźby dachowej w postaci ustawienia słupków i położenia belek płatwiowych. Do dnia 31 stycznia 2011 r. wykonawca zrealizował również dostawę materiałów, w tym drewnianej konstrukcji więźby dachowej, która przewidziana była do rozliczenia według punktu V harmonogramu płatności.

W zrealizowanych przez wykonawcę robotach powołany przez pozwane rzeczoznawca inż. P. N. stwierdził szereg wad, usterek i niedoróbek, które miały charakter istotny, ponieważ ich nieusunięcie mogłoby spowodować niekorzystną „pracę” konstrukcji budynku, która by się ujawniła podczas użytkowania budynku w postaci wypaczenia konstrukcji nośnej i nieszczelnościami w obiekcie. Stwierdzone wady, usterek i niedoróbki nie wymagały przebudowy konstrukcji

budynku – wymagana była przebudowa podejść dla instalacji wodno-kanalizacyjnej oraz wzmocnienie konstrukcji, przy czym te wady dwóch pracowników mogło usunąć maksymalnie w ciągu 2 dni roboczych. W toku procesu budowlanego wady te mogły zostać usunięte przed wykonaniem ocieplenia ścian i stropów. Szacunkowy koszt usunięcia tych usterek i niedoróbek to kwota 500,00 zł brutto.

W piśmie z dnia 20 stycznia 2011 r. pozwane wezwały wykonawcę do usunięcia następujących wad i usterek stwierdzonych w dotychczas zrealizowanym przez niego przedmiocie umowy w postaci: poprawienia wykonanych niezgodnie z projektem budowlanym pionów kanalizacyjnych; poprawienia konstrukcji ściany uniemożliwiającej przejście kanału dymowego (trzon spalinowy) między kominkiem a kominem; poprawienia kotwienia podwaliny ściany wewnętrznej; doprowadzenia zimnego powietrza do kominka; wykonania słupa konstrukcyjnego – kuchnia parter; wykonania elementów brakujących z poprzedniego etapu prac, w tym wylania schodów i wyrównania terenów wokół fundamentu. Ponadto pozwane zwróciły się do wykonawcy o wyjaśnienie: na jakiej podstawie została przez niego podjęta decyzja o zamianie certyfikowanego i uzgodnionego w umowie drewna (...) na inny materiał, bez pisemnego porozumienia z inwestora; przyczyn jakie wpływają na powolne tempo prac, powodujące znaczne opóźnienia w terminie zakończenia budowy. Jednocześnie pozwane wyraziły oczekiwanie, iż wszystkie wady i usterek zostaną usunięte w nieprzekraczalnym terminie 30 dni od daty otrzymania wezwania. Niezwłocznie po tym na placu budowy odbyły się oględziny mające na celu wyjaśnienie wszelkich wątpliwości zgłoszonych przez pozwane. W dniu 25 stycznia 2011 r. wykonawca odpowiedział na w/w pismo pozwanych, powołując się w szczególności na przebieg dokonanych oględzin i wyjaśniając, że wezwanie do usunięcia wad i usterek jest w świetle istniejących okoliczności niezasadne. W szczególności wykonawca wskazał, iż: zmiany dotyczące drewna konstrukcyjnego stosowanego w wykonaniu inwestycji podyktowane zostały wymogami projektu budowlanego, który został wykonany dopiero po zawarciu umowy; piony kanalizacyjne zostały wykonane zgodnie ze sztuką budowlaną oraz obowiązującymi przepisami i normami; na budowie zostanie wykonana zmiana ściany wewnętrznej oddzielającej komin dymowy od projektowanego kominka umożliwiającą właściwe wykonanie połączenia komina z kominkiem; prace polegające na dokończeniu kotwienia podwaliny zostały wykonane; brak doprowadzenia zimnego powietrza do kominka – pomimo, że jest wpisany w umowie na etapie fundamentu – jest wykonywany podczas realizacji wylewek; prace polegające na montażu słupa konstrukcyjnego w kuchni na parterze zostały wykonane; zaś prace związane z wylaniem schodów betonowych oraz wyrównaniem terenu zostaną wykonane w momencie kiedy pozwolą na to warunki pogodowe – wykonawca poinformował, iż ze względu na brak wykonania powyższych prac została odjęta kwota 5.543,15 zł z poprzedniej transzy płatnej po zakończeniu fundamentu i zostanie ona wypłacona po ich wykonaniu. Jednocześnie wykonawca poinformował pozwane o wstrzymaniu prac budowlanych w związku z nie przystąpieniem przez nie do odbioru etapu budowy dotyczącego stropu budowanego domu oraz w związku z brakiem zapłaty za ten etap.

W celu ustosunkowania się do w/w pism wykonawcy, pozwane – pismem z dnia 27 stycznia 2011 r. – wezwały go do przedłożenia dziennika budowy oraz projektu wykonawczego stanowiących podstawę prowadzonych prac w wykonaniu umowy o roboty budowlane z dnia 5 czerwca 2009 r. W dniu 28 stycznia 2010 r. wykonawca przekazał pozwanym do wglądu dziennik budowy, a w dniu następnym wysłał im stosowną dokumentację budowy. W piśmie z dnia 1 lutego 2011 r. wykonawca wezwał pozwane do zapłaty faktury VAT nr (...) wystawionej w dniu 18 stycznia 2011 r. na kwotę 31.480,00 zł za wykonane prace budowlane w terminie 3 dni roboczych. W piśmie z dnia 31 stycznia 2011 r. pozwane ponownie wezwały wykonawcę do usunięcia usterek w przedmiocie umowy – w odpowiedzi wykonawca w piśmie z dnia 7 lutego 2011 r. wskazał, iż okoliczności faktyczne na które powołują się pozwane nie mają pokrycia w rzeczywistości, a ich wywód prawny zawarty w piśmie z dnia 31 stycznia 2011 r. jest błędny. W dniu 15 lutego 2011 r. wykonawca wystosował do pozwanych ostateczne wezwanie do zapłaty kwoty 31.480,00 zł, jednak pozostało ono bezskuteczne. W piśmie z dnia 18 lutego 2011 r. pozwane przedstawiły listę kolejnych wad i usterek realizowanej budowy, a także oświadczyły, iż nastąpiła zmiana na stanowisku kierownika budowy – w piśmie z dnia 2 marca 2011 r. wykonawca ustosunkował się do zarzutów i twierdzeń pozwanych wskazując na ich niezasadność. Ostatecznie, w piśmie z dnia 7 marca 2011 r. pozwane złożyły oświadczenie o odstąpieniu od umowy z dnia 5 czerwca 2009 r., w uzasadnieniu powołując się na okoliczności i twierdzenia zawarte w poprzednich pismach. W piśmie z dnia 16 sierpnia 2011 r. wykonawca wezwał pozwane do zapłaty na jego rzecz niezapłaconego wynagrodzenia w kwocie 85.005,19 zł pod rygorem skierowania sprawy na drogę sądową.

Łączna wartość wykonanych przez wykonawcę robót budowlanych na działce pozwanych wraz z dostawą materiałów, które nie zostały wykorzystane do zabudowy do dnia 31 stycznia 2011 r. wyniosła 134.367,43 zł brutto, co stanowi 55,25% umownego zakresu robót.

Z tytułu zrealizowanego zakresu robót pozwane nie zapłaciły wykonawcy wynagrodzenia w następujących wysokościach: a) 31.480,00 zł z tytułu wykonania robót wyszczególnionych w punkcie IV. harmonogramu płatności, pomniejszonej o roboty niewykonane; b) 10.402,43 zł z tytułu różnicy między faktyczną ceną zakupu drewna przez wykonawcę (46.882,43 zł) a kwotą zapłaconą przez pozwane zgodnie z punktem III. harmonogramu płatności.

Przy założeniu – wbrew umowie stron – kosztorysowego rozliczenia wykonanych przez stronę powodową robót do dnia 31 stycznia 2011 r., to wartość tych robót byłaby wyższa o 20 % (od umówionej ceny) i wynosiłaby, co najmniej 161.240,92 zł (brutto).

Wobec zaistniałego stanu niepewności prawnej oraz odmowę zapłaty przez pozwane kwot należnych z tytułu wykonanych robót, wykonawca złożył do Sądu Rejonowego w W. wniosek z dnia 15 marca 2011 r. o: 1. przeprowadzenie dowodu – w trybie art. 310 k.p.c. – w postaci oględzin z udziałem wyznaczonego przez Sąd biegłego z zakresu budownictwa w specjalności konstrukcyjno-budowlanej celem stwierdzenia zakresu wykonanej inwestycji, tj. wykonanie projektu budowlanego budynku mieszkalnego (domu) według projektu indywidualnego na działce nr (...) w Z.; 2. orzeczenie zakazu wykonywania jakichkolwiek działań i prac budowlanych na terenie w/w inwestycji – do czasu wykonania opinii przez wyznaczonego biegłego; 3. orzeczenie zakazu dokonania jakichkolwiek wpisów w dzienniku budowy prowadzonym dla w/w inwestycji do czasu wykonania opinii przez wyznaczonego biegłego. W rezultacie Sąd Rejonowy w W. wydał dwa postanowienia do sygn. akt I Co 843/11: postanowienie z dnia 25 marca 2011 r., w którym dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu budownictwa T. B. na okoliczność ustalenia zakresu wykonanej inwestycji; 2. postanowienie z dnia 20 kwietnia 2011 r., w którym w szczególności zakazał dokonywania działań i prac budowlanych na terenie przedmiotowej nieruchomości do czasu wykonania opinii przez wyznaczonego biegłego sądowego T. B.. Postanowieniem z dnia 13 września 2011 r., sygn. akt II Cz 2079/11, Sąd Okręgowy w Krakowie zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w Wieliczce z dnia 20 kwietnia 2011 r. w ten sposób, że wniosek wykonawcy oddalił.

Sąd Okręgowy, dokonując oceny przeprowadzonych dowodów, wskazał m.in., że zupełność opinii biegłego sądowego inż. A. Ś. w zestawieniu z logiką prezentowanego w niej rozumowania pozwalały w całej rozciągłości zaakceptować oceny dokonane przez biegłego w przedstawionych mu kwestiach. W ocenie Sądu biegły udzielił kompletnej i profesjonalnej odpowiedzi w zleconym mu zakresie, w sposób przystępny i zrozumiały przedstawiając swoje wnioski. Zdaniem Sądu, biegły w sposób przekonujący i wyczerpujący – w kolejnych kilku opiniach uzupełniających (w tym jednej ustnej) ustosunkował się również do zarzutów stron, podtrzymując w całości swoje stanowisko. Sąd podkreślił, że biegły A. Ś. (2) jest osobą posiadającą niezbędne kwalifikacje fachowe w zakresie stanowiącym przedmiot rozpoznania Sądu – jest on bowiem doświadczonym specjalistą ds. konstrukcji budowlanych, kosztorysowania robót budowlanych i inwestycyjnych. Sformułowane zaś przez strony zarzuty do opinii były w zasadzie polemiką z ocenami biegłego i nie wskazywały konkretnych błędów metodologicznych w w/w opiniach. Sąd Okręgowy zaznaczył również, że po przedstawieniu przez biegłego kolejnej opinii uzupełniającej strony dalszych zarzutów nie zgłaszały.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy przyjął, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części. Osią sporu zaistniałego pomiędzy stronami była kwestia oceny skuteczności odstąpienia przez pozwane od umowy, będącego wynikiem przekonania pozwanych o zaistnieniu wad istotnych oraz pozostawianiu przez stronę powodową w zwłoce, a także zagadnienie prawnych konsekwencji ukształtowania wynagrodzenia za wykonane roboty jako wynagrodzenia ryczałtowego. Sąd wskazał, że przeprowadzone postępowanie dowodowe prowadzi do wniosku iż pozwane skutecznie odstąpiły od umowy. Ponieważ łączna wartość wykonanych przez wykonawcę robót budowlanych na działce pozwanych wraz z dostawą materiałów, które nie zostały wykorzystane do zabudowy do dnia 31 stycznia 2011 r. wyniosła 134.367,43 zł brutto, co stanowi 55,25% umownego zakresu robót oraz biorąc pod uwagę wpłacone przez pozwane zaliczki, Sąd zasądził na rzecz strony powodowej kwotę 41.882,43 zł w tym: kwotę 31.480,00 zł z tytułu wykonania robót wyszczególnionych w pkt IV harmonogramu płatności oraz kwotę 10.402,43 zł różnicy między

faktyczną ceną zakupu drewna przez stronę powodową (46.882,43 zł, k. 141), a kwotą zapłaconą przez pozwane (36.480,00 zł).

Sąd nadmienił, iż w jego ocenie nie było podstaw do zasądzenia na rzecz strony powodowej wynagrodzenia kosztorysowego, skoro strony w treści umowy ustaliły, iż wykonawcy za wykonanie obiektu będącego przedmiotem umowy będzie należało się wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości 342.200,00 zł brutto, którego wartość miała być niezmienna do końca realizacji przedmiotu umowy (§(...) umowy). Strona powodowa wykazała, że wykonała umówione roboty budowlane, jednakże w części (art. 647 k.c.). Skoro strona powodowa do dnia 31 stycznia 2011 r. zrealizowała 55,25 % umówionego zakresu robót na kwotę 134.367,43 zł. W tej sytuacji wynagrodzenie ryczałtowe (w wysokości 342.200,00 zł brutto) powinno ulec proporcjonalnemu obniżeniu, stosownie do zakresu niewykonanej części, co nie oznacza przekreślenia ryczałtowości wynagrodzenia. Z tytułu zrealizowanego zakresu robót pozwane nie zapłaciły wykonawcy wynagrodzenia w następujących wysokościach: a) 31.480,00 zł z tytułu wykonania robót wyszczególnionych w punkcie (...)harmonogramu płatności, pomniejszonej o roboty niewykonane; b) 10.402,43 zł z tytułu różnicy między faktyczną ceną zakupu drewna przez wykonawcę (46.882,43 zł), a kwotą zapłaconą przez pozwane zgodnie z punktem(...) harmonogramu płatności (pozwane zabudowały to drewno po 31 stycznia 2011 r.).

Odnosząc się do żądania powoda w zakresie odsetek, Sąd uznał, że są one należne na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. w zw. art. 455 k.c. zgodnie z żądaniem - od dnia wniesienia pozwu, skoro wcześniej nastąpiło wezwanie do zapłaty i przekształcenie zobowiązania bezterminowego.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na zasadzie art. 100 zdanie 2 k.p.c., mając na względzie, że strona powodowa wygrała co do zasady, a co do wysokości przegrała w połowie.

Od powyższego orzeczenia apelację w terminie złożyły obie strony.

Strona powodowa zaskarżyła wyrok w części, w jakiej Sąd Okręgowy oddalił powództwo oraz zasądził koszty procesu.

Zaskarżonemu orzeczeniu strona powodowa zarzuciła:

- naruszenie przepisu art. 227 kpc, poprzez niepodjęcie przez Sąd I instancji działań zmierzających do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy które były sporne, takich jak ustalenie wartości kosztorysowej zrealizowanych przez powoda na rzecz pozwanych prac, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego oznaczenia należnego stronie powodowej wynagrodzenia;
- naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez oparcie rozstrzygnięcia na opinii biegłego sądowego inż. A. Ś. (2) z dnia 16 czerwca 2016 roku pomimo, że w odniesieniu do opinii zgłoszone zostały przez stronę powodową istotne zastrzeżenia, co w konsekwencji doprowadziło do dokonania błędnych ustaleń faktycznych przez sąd I instancji, dotyczących wartości wynagrodzenia należnego stronie powodowej z tytułu zrealizowanych na rzecz pozwanych prac;
- naruszenie prawa procesowego to jest art. 233 § 1 kpc poprzez przyjęcie wniosków nie ustalonych i nie wynikających z zebranego materiału dowodowego, przez przyjęcie, że istniały podstawy do skutecznego odstąpienia od umowy, takie jak opóźnienie oraz wady o charakterze istotnym, gdy tymczasem ustalony stan faktyczny oraz wiadomości specjalne których źródło stanowi opinia biegłego sądowego nie dają podstaw do tego rodzaju wnioskowań;
- naruszenie przepisu art.328 § 2 kpc poprzez sporządzenie uzasadnienia w sposób niejasny nieprecyzyjny w szczególności zaś poprzez zaniechanie wyjaśnienia przyczyn dla których Sąd I instancji oddalił powództwo w znacznej części i jednocześnie zaniechał rozważań w odniesieniu do zaprezentowanego przez stronę powodową sposobu ustalania należnego jej wynagrodzenia;
- naruszenie przepisów prawa materialnego, mające wpływ na wynik sprawy, to jest naruszenie przepisu art. 494 kc poprzez jego niewłaściwą wykładnię i błędne przyjęcie, że pomimo skutecznego odstąpienia od umowy z dnia

5 czerwca 2009 roku rozliczenia należnego stronie powodowej wynagrodzenia z tytułu wykonanych na rzecz pozwanych prac dokonuje się w oparciu i o zapisy umowy dotyczące wynagrodzenia ryczałtowego, podczas gdy wyniki prawidłowo przeprowadzonej wykładni nakazywałyby zasądzenie na rzecz powoda żądanej przez niego kwoty wynagrodzenia ustalonej w oparciu o sporządzony kosztorys.

Podnosząc powyższe zarzuty, strona powodowa wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części oraz zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kwoty 43.122,76 złotych wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu, a także zasądzenie na rzecz powódki od pozwanych kosztów postępowania za obie instancje.

W uzasadnianiu swojej apelacji strona powodowa podała, że wyliczenia biegłego, na jakich oparł się sąd nie uwzględniają specyfiki świadczenia jakim są roboty budowlane i kwestii podzielności świadczeń. Biegły nie podjął się wyliczenia rzeczywistej wartości faktycznie wykonanych prac. Strona powodowa dostarczyła w toku postępowania materiał dowodowy, zgodnie z którym wykazała, że koszty poniesionych prac wyniosły ponad 170 tysięcy złotych. Ponieważ strony odstąpiły od umowy, co oznacza, iż umowę tę należy traktować jako niezwartą, zwrotowi powinny podlegać świadczenia uiszczone do tej pory. Wskazaniem i prawidłowym było zatem przyjęcie kosztorysowego sposobu obliczenia wartości świadczeń wykonanych już przez stronę powodową.

Natomiast strona pozwana zaskarżyła orzeczenie w części dotyczącej jego punktu(...)Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

- pominięcie przy ustalaniu stanu faktycznego istotnych dla sprawy okoliczności w zakresie, w jakim Sąd nie uwzględnił zmiany rodzaju zastosowanego drewna w związku z jego ceną, co miało wpływ na wartość prac wykonanych przez powódkę a tym samym przekładało się na wysokość roszczenia, a w konsekwencji nieuwzględnienie przy wyrokowaniu zmiany wartości prac będącej efektem zastosowania materiału tańszego nawet jeśli materiał ten w zakresie konstrukcji budynku nie stanowił błędu w sztuce;
- naruszenie art. 632 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w zakresie w jakim Sąd uznał, iż pozwane zobowiązane są dopłacić różnicę między uiszczoną ceną za drewno, a ceną rzeczywiście zapłaconą, podczas gdy z istoty ryczałtu w sytuacji, gdy dostawcą materiałów jest wykonawca wynika, że na nim spoczywają konsekwencje błędnej kalkulacji;
- naruszenie art. 471 kc w zw. z art 494 kc poprzez jego niezastosowanie w zakresie, w jakim wskutek nieprawidłowego wykonania zobowiązania powódka odpowiadała za szkodę majątkową wynikającą z obniżenia jakości materiałów użytych do wybudowania domu, która to szkoda powinna obniżać wartość należnego powódce wynagrodzenia, o kwotę różnicy w cenie drewna (...) w stosunku do drewna litego (jednocześnie bez uchybienia przepisom o szkodzie roszczenie w tym zakresie znajduje podstawy w przepisie art. 405 i następnym kc, a także art. 556 i następnym kc .

Strona pozwana wniosła o zamianę zaskarżalnego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na rzecz pozwanych kosztów postępowania za I i II instancję.

W uzasadnieniu strona pozwana wskazała, że zawarta przez strony umowa o roboty budowlane przewidywała wynagrodzenie ryczałtowe za wykonane prace. Strony ustaliły, iż do wykonania prac ma zostać użyty określony rodzaj drewna. Tymczasem powódka wykonała prace z użyciem tańszego materiału- jej wynagrodzenie powinno zatem ulec obniżeniu o kwotę, jaką zaoszczędziła na użytych materiałach. Zastosowanie innego rodzaju drewna było przy tym nienależytym wykonaniem umowy. Gdyby pozwane zapłaciły całość ceny, przysługiwało by im roszczenie o zwrot jej części. Metoda obliczania należnego wynagrodzenia dla strony powodowej, opiera się de facto o metodę kosztorysową, a nie ryczałtową.

W odpowiedzi na apelację strony pozwanej, strona powodowa wniosła o jej oddalenie jako bezzasadnej i podtrzymała wnioski przedstawione w swojej apelacji z dnia 28 czerwca 2016 roku.

W toku rozprawy apelacyjnej strony podtrzymały swoje stanowiska.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obie apelacje okazały się niezasadne i nie zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy poczynił trafne i pełne ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje jako własne.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podnoszonych przez stronę powodową zarzutów naruszenia prawa procesowego, wskazać należy, że ani zarzut naruszenia art. 227 kpc, ani też art.233 § 1 kpc nie mogły okazać się skuteczne.

Skarżący upatruje naruszenia art. 227 kpc w zaniechaniu powołania przez Sąd kolejnego biegłego, który miałby odpowiedzieć na pytanie dotyczące sporządzenia kosztorysu wykonanych prac. Zarówno strona powodowa, jak i pozwana, po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego wnosili liczne zastrzeżenia do opinii. Sąd przeprowadził dowód z ustnej, uzupełniającej opinii biegłego. Na wszelkie pisma zawierające zarzuty do kolejnych uzupełnień opinii, strony uzyskiwały odpowiedź biegłego zawierającą jego ustosunkowanie się do ich pytań i wątpliwości. Na późniejszym etapie strony jednakże zaniechały dalszego kwestionowania opinii i podnoszenia kolejnych zarzutów. Nie został też zgłoszony przez stronę powodową (ani pozwaną) wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego. Warto przypomnieć, że w procesie cywilnym zasadą jest przeprowadzanie dowodów na wniosek. Jedynie w szczególnych, wyjątkowych wypadkach Sąd może dopuszczać dowody z urzędu. Strona nie wskazała jednakże żadnego, nawet potencjalnego powodu, dla którego Sąd Okręgowy miałby we wskazanej materii działać z urzędu. Skoro Sąd przeprowadził dowód z opinii biegłego, sporządzono także opinię uzupełniającą, a strony nie zgłosiły w tej mierze dalszych wniosków, to brak jest podstaw do czynienia Sądowi zarzutu, iż nie działał z urzędu, w szczególności w obliczu konstatacji, iż przeprowadzony już dowód był obiektywnie wystarczający dla rozstrzygnięcia sprawy. Dowód z kolejnej opinii nie dotyczyłby, wbrew przekonaniu strony skarżącej, kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia, natomiast bez wątpienia przyczyniłby się do dalszego wydłużenia czasu trwania oraz znaczącego wzrostu kosztów procesu. Działanie, jakiego oczekiwałaby strona, byłoby więc całkowicie nieracjonalne także z punktu widzenia ekonomiki procesowej.

W zakresie natomiast zarzutu naruszenia art. 233 §1 kpc należy przypomnieć, że zarzut ten mógłby okazać się skuteczny, gdyby strona wykazała istotne i konkretne braki w rozumowaniu sądu. Nie jest bowiem tak, by już sama możliwość poczynienia w oparciu o ten sam materiał dowodowy, odmiennych ustaleń faktycznych była wystarczająca dla stwierdzenia, że Sąd uchybił zasadzie swobodnej oceny dowodów. Jeżeli bowiem z materiału dowodowego można, rozumując logicznie wywieść dwie, równie poprawne logicznie wersje zdarzeń, to do sądu należy wybór, która z tych wersji jest w jego ocenie bardziej prawdopodobna i zasadna.

Tymczasem zarzut postawiony przez stronę powodową w apelacji, sprowadza się w istocie jedynie do przedstawienia odmiennej, alternatywnej oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów. Strona powodowa nie wskazała na żadne błędy w rozumowaniu Sądu, które mogłyby czynić jej zarzut zasadnym. W szczególności błędem takim nie było oparcie rozstrzygnięcia na przeprowadzonej w sprawie opinii biegłego. Wbrew twierdzeniu strony powodowej, do opinii tej strony nie zgłaszały dalszych zarzutów, natomiast w ocenie Sądu, którą podziela Sąd Apelacyjny, była ona pełna i wystarczająca dla wydania wyroku.

Jednocześnie nie można pominąć, że strona powodowa, choć formalnie zgłosiła zarzut błędnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że w sytuacji stron istniały podstawy do skutecznego odstąpienia od umowy, takie jak opóźnienie oraz wady o charakterze istotnym, nie rozwinęła tego zarzutu, ani nie uzasadniła go w dalszej części apelacji, poprzestając jedynie na stwierdzeniu, iż ustalenia faktyczne nie dają podstaw do tego rodzaju wnioskowania. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie budzi żadnych wątpliwości, że stwierdzenie takie jest jedynie polemiką z poczynionymi ustaleniami faktycznymi i nie znajduje uzasadnienia w realiach sprawy. Z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego oraz z materiału

dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy wynika bowiem w sposób jasny, że w pracach wykonywanych przez powodów nastąpiły opóźnienia oraz wady o charakterze istotnym, których usunięcia wykonawca odmówił.

Również podniesiony przez stronę powodową zarzut naruszenia przepisu art. 328 § 2 kpc jest chybiony. W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że aby okazał się on skuteczny, strona musiałaby wykazać po pierwsze, że sposób jego sporządzenia wskazuje na daleko idące błędy w sposobie rozumowania Sądu, które miały wpływ na wydane orzeczenie. Jak każdy inny zarzut naruszenia prawa procesowego, także i zarzut naruszenia art. 328 kpc musi bowiem być połączony z wykazaniem, że naruszenie to mogło mieć wpływ na treść wydanego orzeczenia. Po drugie zarzut ten byłby trafny tylko wówczas, gdyby sporządzone uzasadnienie zawierało tak kardynalne błędy i braki, że wydane orzeczenie nie poddawałoby się jakiegokolwiek kontroli instancyjnej. Tymczasem w sprawie niniejszej tak nie jest. Sporządzone uzasadnienie jest rzetelne, zawiera w sobie wszelkie elementy nakazane prawem. Jednocześnie okoliczność, iż Sąd Okręgowy nie odniósł się w sposób wyraźny, w odrębnym akapicie, do przyczyn, dla których oddalił powództwo w pozostałej części, nie stanowi jeszcze o tak daleko idącej ułomności uzasadnienia, by niemożliwym była kontrola wydanego orzeczenia. Oczywistym bowiem jest, że skoro Sąd należycie uzasadnił i wskazał, dlaczego żądanie powodów jest usprawiedliwione co do zasady, a także wyjaśnił, dlaczego żądanie to uzasadnione jest jedynie w określonej wysokości, to wiadomym jest, że w pozostałej części roszczenia strony powodowej są- na zasadzie przeciwnieństwa- niezasadne.

Spór pomiędzy stronami w niniejszej sprawie sprowadzał się w istocie do ustalenia, czy po odstąpieniu od umowy, jej wykonawcy (stronie powodowej) należy się wynagrodzenie kosztorysowe, czy też ryczałtowe. Skoro zatem Sąd rozstrzygnął, przyznając słuszność jednemu z dwóch stanowisk, co do zasady stosowanych rozłącznie, to omówienie przyczyn tego wyboru zawierało w sobie implicite powody, dla których niezasadnym było uznanie drugiego ze stanowisk.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zbędnym było zatem ponawianie wyводу prawnego przez Sąd Okręgowy w odniesieniu do punktu wyroku oddalającego powództwo w części, bowiem rozstrzygnięcie to było w istocie oparte na tych samych rozważaniach, które Sąd zawarł we wcześniejszej części uzasadnienia.

Tym samym podniesione przez stronę powodową zarzuty naruszenia przez Sąd I instancji prawa procesowego okazały się nieuzasadnione.

Natomiast postawiony przez stronę powodową zarzut dotyczący naruszenia art. 494 k.c. jest wspólny także dla apelacji strony pozwanej i z tego względu zostanie on omówiony łącznie dla obu środków odwoławczych.

Strona pozwana zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 471 kc w zw. z art 494 kc poprzez jego niezastosowanie w zakresie, w jakim skutek nieprawidłowego wykonania zobowiązania powódka odpowiadała za szkodę majątkową wynikającą z obniżenia jakości materiałów użytych do wybudowania domu, która to szkoda powinna obniżać wartość należnego powódce wynagrodzenia o kwotę różnicy w cenie drewna (...) w stosunku do drewna litego. Natomiast strona powodowa upatrywała naruszenia art. 494 kc w jego niewłaściwej wykładni i błędnym przyjęciu, że pomimo skutecznego odstąpienia od umowy z dnia 5 czerwca 2009 roku rozliczenia należnego stronie powodowej wynagrodzenia z tytułu wykonanych na rzecz pozwanych prac dokonuje się w oparciu i o zapisy umowy dotyczące wynagrodzenia ryczałtowego, podczas gdy wyniki prawidłowo przeprowadzonej wykładni nakazywałyby zasądzenie na rzecz powoda żądanej przez niego kwoty wynagrodzenia ustalonej w oparciu o sporządzony kosztorys.

Zgodnie z powoływanym przez strony art. 494 kc strona, która odstępuje od umowy wzajemnej, obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymała od niej na mocy umowy; może żądać nie tylko zwrotu tego, co świadczyła, lecz również naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania. Umowę, od której strony odstąpiły traktuje się jak nigdy niezawartą (art. 394 § 2 kc). Przepis art. 494 kc rozumiany literalnie nakazuje wzajemny zwrot świadczeń uiszczonych przez strony. Świadczenia takie powinny być co do zasady zwrócone w naturze. Znaczenie zwrotu świadczeń w przypadku odstąpienia od umowy nie może być jednakże rozumiane i tłumaczone w całkowitym oderwaniu od łączącej strony uprzednio umowy- truizmem jest stwierdzenie, iż w przypadku wielu umów, praktycznie niemożliwym jest ściśle powrót do stanu jak przed jej zawarciem. Tak jest m.in. z umową

o roboty budowlane. Przy tego rodzaju umowie z natury rzeczy niemożliwym jest zwrot uiszczonych już świadczeń wykonawcy prac, które polegają wszak na wykonaniu określonego obiektu budowlanego, najczęściej tworzonego pewnymi etapami. Z tego też względu, jeżeli po wykonaniu części obiektu budowlanego strony odstąpią od zawartej umowy, rozliczeniu musi ulec wynagrodzenie za wykonane prace- dotychczas uiszczone i faktycznie należne, co znajduje także wyraz w ogólnym przepisie art. 395 § 2 zd 2 kc.

Strony w łączącej je umowie, określiły etapy wykonywania prac oraz wynagrodzenie uiszczane za wykonanie tych etapów w określonych terminach. Ustalono także łączne wynagrodzenie. Jego charakter strony określiły w umowie jako ryczałtowe. Skoro zatem strony ustaliły z góry wynagrodzenie za wykonanie umowy i jej poszczególne części, a wynagrodzenie to miało w założeniu być stałe i niezależne od faktycznie poniesionych przez wykonawcę kosztów, to słusznym było stwierdzenie Sądu Okręgowego, iż przy ustaleniu wartości świadczenia jakie powinno zostać zwrócone wykonawcy robót, należało posłużyć się prostym wyliczeniem, to jest ustalić, jaka część prac została wykonana i stosownie do tego zasądzić na rzecz strony powodowej część należnego ryczałtu. Brak jest bowiem przekonujących argumentów dla przyjęcia, aby w sytuacji, w której strony odstąpiły od umowy, wykonawca otrzymywał bardziej korzystne dla niego- kosztorysowe wynagrodzenie, aniżeli w przypadku wykonywania umowy w sposób prawidłowy, niedający podstaw drugiej stronie do rezygnacji z wiążącego strony stosunku prawnego. Jednocześnie zauważyć należy, że stroną powodową, jako profesjonalistę, który zdecydował się na zawarcie umowy opiewającej na wynagrodzenie ryczałtowe, obciążało ryzyko prawidłowego ustalenia ryczałtu, to jest obliczenia go w sposób jak najbardziej zgodny z ponoszonymi przez siebie realnie kosztami wykonania prac. Twierdzenie to jest tym bardziej uzasadnione, jeśli zważyć, że strony ustaliły nie tylko ryczałt w kwocie ogólnej, globalnej, ale także częściowo- za wykonanie poszczególnych etapów prac, co minimalizować powinno ryzyko, niewspółmierności kosztów poczynionych już czynności w stosunku do uzyskanego wynagrodzenia (co w przeciwnym razie mogłoby wystąpić np. wskutek wykonania w pierwszej kolejności czynności z pewnych względów najbardziej kosztownych).

Co się zaś tyczy zarzutu strony pozwanej, iż nie miała ona obowiązku uiścić na rzecz strony powodowej dopłaty do pełnej ceny zakupionego drewna, to jest to zarzut błędny w sposób oczywisty. Rację ma co prawda strona pozwana, stwierdzając, że z istoty ryczałtu wynika, iż to na wykonawcy spoczywają co do zasady konsekwencje przeprowadzenia błędnej kalkulacji jego wysokości. Istotnym jest jednak, czego pozwane wydają się nie dostrzegać, że wynagrodzenie w niniejszej sprawie zostało zasądzone w oparciu o ryczałt w stosunku odpowiednim do rozmiaru wykonanych prac. Wynagrodzenie to nie obejmowało natomiast rozliczeń związanych z dostarczeniem konstrukcji drewnianej na budowę- Sąd Okręgowy ustalił i wskazał, że zakup i dostarczenie tego materiału miało na celu wykonanie kolejnego etapu prac, który nie został rozpoczęty. Drewno to zostało nie tylko zakupione i dostarczone na teren budowy, ale także (pomimo niezgodności z pierwotną umową) następnie wykorzystane i zużyte już samodzielnie przez pozwane do realizacji inwestycji. Skoro zatem pozwane nie uiściły pełnej ceny materiału, który został przez nie następnie wykorzystany i zużyty, natomiast wynagrodzenie za ten materiał nie zostało objęte wynagrodzeniem ryczałtowym w ramach zapłaty za kolejne etapy wykonywania inwestycji, to zasadnym było zasądzenie na rzecz powodów różnicy w faktycznej cenie drewna i uiszczonego przez powodki zadatku. Tym samym niezasadnym pozostawał podniesiony zarzut naruszenia art. 632 kc.

Jednocześnie niezasadnym był także podniesiony przez stronę skarżącą zarzut, że Sąd Okręgowy pominął przy ustalaniu stanu faktycznego istotne dla sprawy okoliczności w zakresie, w jakim nie uwzględnił zmiany rodzaju zastosowanego drewna w związku z jego ceną, co miało wpływ na wartość prac wykonanych przez powodkę, a tym samym przekładało się na wysokość roszczenia, a w konsekwencji nieuwzględnienie przy wyrokowaniu zmiany wartości prac będącej efektem zastosowania materiału tańszego nawet jeśli materiał ten w zakresie konstrukcji budynku nie stanowił błędu w sztuce. Nie może ująć uwadze, że tak postawiony zarzut jest w istocie sprzeczny z innymi twierdzeniami przedstawionymi w apelacji. Z jednej bowiem strony strona pozwana zarzuca, iż wynagrodzenie dla strony powodowej winno być ustalone w oparciu o ryczałt, który ze swej istoty nie ulega zmianie w przypadku błędnych wyliczeń wartości świadczeń, a z drugiej- uważa, że w zakresie, w jakim wartość użytych materiałów przekładać miała się na niższą wartość prac, wynagrodzenie to powinno być obniżone.

Zarzut ten nie może się ostać jednakże z innego jeszcze względu. Jak już wskazano, na rzecz strony powodowej zasądzono kwotę, na jaką złożyły się dwa czynniki: wynagrodzenie ryczałtowe za wykonane prace, w stosunku odpowiednim do ich zaawansowania oraz zwrot ceny materiału, to jest drewna dostarczonego na budowę. Tylko pierwszy z tych składników objęty przy tym został ryczałtem. W zakresie natomiast drugiego z nich Sąd ustalił jego realną wartość i stosownie do tej wartości zasądził zapłatę.

Z tych wszystkich względów, w oparciu o powołane przepisy oraz art. 385 kpc Sąd Apelacyjny oddalił obie apelacje.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o art. 100 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, mając na względzie, że środki odwoławcze obu stron okazały się bezpodstawne, natomiast koszty poniesione przez strony w związku z postępowaniem apelacyjnym były tożsame co do wysokości.

SSA Regina Kurek SSA Teresa Rak SSA Robert Jurga